

Nemrut Dağı :

Nemrut Dağı ve tümölüsü il merkezine 86 Km. Kahta ilçesine 51 Km. uzaklıktadır. Toros dağları üzerinde, Fırat Nehri geçitlerine ve ovalarına hakim bir tepede Kommagene Kralı 1. Antiochos'a ait tümölüs, Ateş sunağı (Atlar) ve tanrı heykelleri yer almaktadır. Tümölüs ana tepe üzerine kesme ve kırma kalker ve çakıl taşlarının yığılması ile meydana gelmiştir. Tümölüs ilk yapıldığında, takriben 75m. yüksekliğinde olduğu, zamanla bu yüksekliğin aşınarak (aşınmaya neden: Geçen zaman faktörü ile arkeoloji çalışmalar yol açmıştır) 50m. Kadar düştüğü görülmektedir. Dağın tümölüs ile birlikte yüksekliği 2.150 metredir. Tümölüsün doğu, batı ve kuzeyi ana kara düzelterek teraslar meydana getirilmiştir. Doğu ve batı teraslarında Greko – Pers tarzında dev heykeller ve kabartmalar yapılmıştır. Tümölüs ve kutsal tapınağın M.Ö. 1. yüzyılda tarihlenmektedir.

Doğu Terası :

Doğu terasında tahtlar üzerine sıralanmış dev tanrı heykellerin sıra ile Kartal, Aslan, Kral Antiochos, 1. Kommagene, Tanrı Zeus, Apollon ve Herakles yer almaktadır. Terasın kuzey ve güneyinde Kommagene kraliyeti ailesinin ileri gelenlerinin kabartma stelleri yer almaktadır. Yine bu terasta dikdörtgen şeklinde basamaklı Ateş sunağı(ATlar) ve onun yanında aslan heykeli vardır.

Batı Terası :

Doğu terasında olduğu gibi tahtlarında oturan dev tanrı heykelleri ile bunların yanında 1. Antiochos' un tanrılarla tokalaşmasını gösteren Dexiosis(sağ elle yapılan selamlaşma hareketi) kabartmalar yer almaktadır. 2000 yıldan beri ayakta kalan bu tanrı heykelleri batı terasındakiler

doğu terasındakiler gibi ayakta kalma özelliğini koruyamamıştır.

Kuzey Terası :

Bu teras doğu ve batı teraslarını birbirine bağlayan 180 metre uzunluğunda bir tören yoludur. Ayrıca 80 metre uzunluğunda tamamlanmamış Stel kaideleri bulunur.

Nemrut dağında güneşin doğuşu ve batışı büyük bir hayranlık ve keyif ile izlenmektedir. Güneşin doğuşu ve batışını izlenmektedir. Güneşin doğuşu ve batışını izleyenlerin ruhsal bir derinliği yaşadıkları görölmektedir. Bölgemizin bu noktasında, bundan 2000 yıl önce böylesine muhteşem bir tapınağı yapan ve yaptırıanların kendilerini kalıcılaştırmının bir ifadesi olmalıdır.

Eski Kale: (Kahta ya da Nymphaiso Arsemia'sı)

Adıyaman il merkezine 60 Km uzaklıktadır. Kahta çayının doğusundadır. Güneyinde-ki tören yolunda **Mithras**'ın kabartma heykeli, aynı platformun üzerinde **1. Anticohos Harekles** tokalaşma steli ve bunun önünde Anadolu'nun bilinen en büyük

Anticohos

tarafından yazdırılmış gerçek kitabesi vardır. Kitabenin bulunduğu yerde başlayan tünel 158 metre derine iner. Bu tünel dini amaca yönelik olarak yapılmıştır. Buna benzer başka bir tünel de mabedin kuzey tarafındadır. Bu tünelin derinliği ise yaklaşık 10 metredir. Yukarıda bir tepe üzerindeki platformda MİTHRİDATES CALLİNİCHOS'UN mezarı, tapınağı, sarayı yer almaktadır. Yapılan saray kazılarında çok sayıda heykel parçası

Anticohos

ve bir kraliçe başı bulunmuştur. Kitabesine göre burası

Anticohos'un

atalarından ARSEMES tarafından kurulduğu, babası MİTHRİDATES CALLİNİCHOS tarafından Hetrothesion Kutsal son istiharat yeri) olarak seçildiği ve Kommagene Krallığının yazlık başkenti

olarak kullanıldığı öğrenilmiştir.

Cendere Köprüsü :

Adıyaman il merkezine 55 Km uzaklıktadır. Karakuş Tepesi'nin kuzey doğusundadır. Kahta çayının en çok daraldığı noktada, iki kaya üzerine oturtulmuştur. 92 iri kesme taştan yapılmıştır. Köprü bir büyük kemer ile doğu tarafındaki bir küçük tali kemerden oluşur. Üzerindeki kitabelerden SEPTİMİUS SEVERİUS zamanında M.S. 192 – 211 Samsat'ta karargah kuran 16.Lejyon tarafından yaptırılmıştır. Korirt başlıklı sütunların imparator Septimius, karısı Julia Donna, oğulları Carakalla ve Geta'ya adandığı, daha sonra Carakalla İmparator olunca Geta adındaki iki sütunun yıktırıldığı bilinmektedir.

1800 yıldan beri sapsağlam olarak ayakta durabilen bu şaheser, zaman içinde bakımsızlık, ilgisizlik yüzünden aşınma ve yıpranma yaşamıştır. Son yıllarda yapılan ciddi bir onarımla daha uzun yıllar hizmet vermeye devam edecektir.

Karakuş Tepesi :

Adıyaman il merkezine 49 Km uzaklıktadır. Kahta çayının açtığı geniş dere yatağının batısındaki tepe üzerini kırma ve çakıl taşlarının yığılması ile oluşturulmuştur. 21 metre yüksekliğindeki bir tümülüs mezardır. Tümülüsün güneyinde ve batısında 4 adet 9 ar metre yüksekliğinde silindirik sütunlar mevcuttur. Bu sütunların üzerinde boğa, aslan, kartal heykelleri ile tokalaşma sahnesinin bulunduğu kabartma vardır. Doğudaki sütun başlığı altında yer alan kitabede Kommagene Krallığı hanedanından üç kadının mezarı olduğu yazılıdır. Tümülüs M.Ö. 1.yy sonlarına tarihlenmiştir.

Gerger Kalesi :

Adıyaman il merkezine 117 Km., Kahta ilçesine 85 Km uzaklıktadır. Gerger ilçesi Oymaklı köyündedir. Kale sarp bir kayalıkta olup, sağlam sur duvarları ile çevrilidir. Tarihi geç Hitit beylikleri dönemine dayanır. M.Ö. II.yy burası Fırat Arsemiası olarak adlandırılmış ve sarp kaya üzerinde MİTRİDATES CALLİNİCHOS'UN babası SAMOS'UN M.Ö. 140 – 100 dev ölçülerde bir kabartması yer alır. İslam döneminde de kullanılan kalenin içinde cami, dükkanlar, su sarnıçları bulunmaktadır.

Eski Kahta Yeni Kale :

Adıyaman il merkezine 60 Km uzaklıktadır. Kocahisar(Kolık) Köyü yakınlarındadır. Kalede ortaçağ etkileri görülmekle birlikte, önceki dönemlerde de iskan edilmiştir. Mevcut kale Memluklar zamanından kalmadır. Kale içinde su sporları, cami, dükkan, hamam kalıntıları vardır.

Derik Kalesi :

Derik Kalesi cendere köprüsünün 10 Km kadar Kuzeyinde yukarı Koçgün Köyü sınırları içindedir. İki hereon ve dor düzeninde yapılmıştır. Büyük bir tapınak yer almakta olup bölgenin de kutsal şehridir.

Dikili Taş: (Sêsönk – Sêhistûn)

Besni ilçesinin Zor mağara mezarında, Kızıldağın üzerindedir. Yaklaşık 5 – 6 Metre yüksekliğinde, moloz taşlardan yapılmış olan bu tümülüs muhtemelen Kommagene dönemine aittir. Bu tümülüsün üç bir yanında ikili sütunlar mevcuttur.

Pirin (Pere) Kaya Mezarları :

Adıyaman merkez ilçeye 5 Km kadar kuzeyinde yer almaktadır. Antik PERRE kentinin erken Roma dönemine ait nekropol (mezarlık alan) Pirin köyünün yakınındaki karadağın yamaçları üzerine yayılan bu nekropolde 208 adet kaya mezarı bulunmaktadır. Yöre halkının “Pirin mağaraları” olarak adlandırdığı bu mezarlar kayalara oyularak yapılmıştır. Bugünkü Pirin köyüne adını veren Antik PERRE kentinin kuruluşu, kaynaklara göre Helenistik döneme kadar uzanmaktadır. Ancak bu kentin Kommagene döneminde yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Roma döneminde bölgenin en büyük şehirleri arasında yer alır. Daha sonra Bizans yerleşim yeri olarak görülen şehirde ayakta kalan ve kullanılan Roma çeşmesi ve surlarının bir kısmı ayaktaadır.

Palanlı Mağarası :

Adıyaman merkez ilçenin 10 Km kuzeyinde yeni açılan Adıyaman karayolunun solundadır. Burası doğal bir mağaradır.. Bu mağara M.Ö. 40.000 yıllarına tarihlenmektedir. Paleolitik (taş devri) dönem insanları tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Mağara duvarlarının kararmış olmasında rağmen bir geyik figürü hala fark edilmektedir. Figür ilkel, yalın, kontur çizgilerle oluşturulmuştur.

Haydaran Kaya Mezarları :

Adıyaman merkez ilçeye 17 Km kuzeyinde Taşgedik(Haydaran) köyü sınırları içinde yer alır. Burada Kommagene Krallığı döneminde kaya mezarları ve kaya üzerine güneş tanrısı Heliös ile Kral Anticohos'un tokalaşmaları kabartma olarak resmedilmiştir.

Beş Tepeler :

Adıyaman merkez ilçeye yaklaşık 25 Km güneybatısında bulunan Ilıca(Fırlaz) köyü sınırları içinde yer alan yığma taşlardan yapılmış, 6 adet tümölüs mezar bulunur. Bu mezarların Kommagene kraliyet ailesinin soylu ve tanınan kişileri için yapılmış olduğu bilinmektedir.

Zey: (Zag)

Adıyaman merkez ilçenin 7 Km kuzeyindedir. Köy yakınlarında Kitap mağarası ve kayaların oyulması ile oluşturulmuş ikişer katlı "Demir Kale" adıyla anılan erken dönem Hıristiyanlarının yaşadığı yerleşim birimleri bulunmaktadır. Köyde ayrıca Şeyh Abdurrahman Erzincaniye ait türbe ile cami bulunmaktadır.

Besni Kalesi :

Eski Besni ören yerinde yüksek bir tepe üzerinde bulunmaktadır. Kale ilk olarak Hititler tarafından kullanılmıştır. Bugünkü şekli ile Memluklar döneminden kalan Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde de kullanılmıştır. Günümüzde anıtsal giriş, hamam ve çarşıya ait kalıntılar ile burç sağlam gelmiştir.

Karadağ Tümülüsü :

Adıyaman merkez ilçenin 5 Km. kuzeyinde Karadağ'ın eteğinde kayalık bir tepe üzerine yaptırılmıştır. Kommagene dönemine tarihlenen tümülüs mezarının kırma taşları, yöre insanları tarafından taşınmıştır. Kayaya oyulan mezar, iki bölümden oluşur. Kuzeyden bir merdiven ile inilenoda mezar ve bunun 25 metre güneyinde kare şeklinde düzgün 10 m. Oyularak yapılan kuyunun devamındaki oda mezardan oluşur.

Malpınarı :

Adıyaman merkez ilçeye 35 Km. uzaklıkta bulunan Fırlaz köyünün güneyindeki Göksu çayının hemen kenarında dikdörtgen şeklinde doğal kaya yüzeyinin düzeltilmesi ile oluşturulmuş ve boyutları 182 x 85 cm. olan dokuz satırlık hiyeroglif(resimli yazı) bir kitabe yer alır. M.Ö. 900 – 600 yıllarına tarihlenir. Bu kitabenin geç Hitit dönemine ait olduğu bilinmektedir. Yine Malpınar köyü Göksu çayının karşı kıyısında erken Hıristiyanlık dönemine tarihlenen kayalara oyulmuş 2 – 3 katlı ve pencereleri olan yerleşim birimleri görülmüştür.

Göksu Köprüsü: (Pıra Sayı)

Adıyaman merkez ilçeye takriben 35 Km. uzaklıktadır. Gümüşkaya Köyü(Palaş) ile Axcin köyleri arasında Göksu çayının daraldığı yerde iki kayalık bir zemin üzerine kurulmuştur. Yapım tekniği yönünden Cendere Köprüsüne benzer. Kesme taşlardan yapılmış ve Roma döneminden kalmadır. Köprü üç kemer üzerine kurulmuş olup orta kemeri yıkılmıştır. Yöre halkı bu köprüyü 'pıra sayı) adıyla anar.

Samsat Höyük :

Adıyaman merkez ilçenin 38 Km. güneybatısında Fırat nehri kıyısında yaklaşık 50 metre yüksekliğinde büyük bir höyüktür. Burada yapılan arkeolojik kazılarda otuzuncu yapı katı tesbit edilmiş olup, Kalkolitik çağ (M.Ö. 5000 – 3000 bakır çağı) kültürüne kadar olan zaman dilimi açığa çıkarılmıştır. Burası tarih süresince Mittani Devleti'nin bir ardılı olan Kummuh Devleti'ne ve Kommagene Devleti'ne başkentlik etmiştir. Samsat ayrıca Roma imparatorluğunun 16 lejyonunun (Askeri Karargah) merkezi idi. Ortaçağ dnemlerinde birkaç kez de yağmalanan Samsat, bugün Atatürk baraj gölünün suları altında kalmıştır.